

Even bijpraten 1

In de eerste plaats wil ik u een compliment maken voor de manier waarop u uit bladen van de verschillende afdelingen een goed leesbaar en op een redelijk peil staand maandblad hebt weten te maken. Mijn eerste reactie, toen ik van het samengaan van de twee maandbladen hoorde, was, als lezer van 'Het Groentje', wat zal daar nu van worden. Gelukkig is alles erg meegevallen, u ziet kans iets te geven voor de imker die niet gestudeerd heeft, terwijl de imker met een meer wetenschappelijke achtergrond ook nog wel wat van zijn gading vindt. Daarom vind ik het jammer dat één serie artikelen een beetje uit de boot valt. Ik bedoel hiermee de serie 'Even bijpraten' en wel speciaal als deze bijdrage geschreven wordt door H. van der Kammen.

Nemen we nu het artikel in **bijen** 1(8): 240. Hierin wordt beweerd dat het bijenjaar in september begint, terwijl aan iedere beginnend imker geleerd wordt dat het al in augustus begint. Begin augustus worden de bijen geboren die onze volken door de winter moeten helpen. Geleidelijk aan invoeren geeft een goede broedontwikkeling en zorgt voor een groot aantal winterbijen dat niets tekort kwam. De laatste jaren gaan er stemmen op om juist in september te komen tot een vermindering van de hoeveelheid broed. Ook over de hoeveelheid te geven suiker, mede in verband met de goede uitwintering, en niet alleen voor het overleven van het volk in de winter, zou een heel gedocumenteerd artikel te schrijven zijn. Trouwens ook over het voeren buiten de drachtperiodes is nog wel het een en ander te zeggen. Maar dit gaat eigenlijk verder dan hetgeen ik u wilde vertellen. Wat mij stoort is dat, de heer van der Kammen suggereert dat elke imker zijn m.i. onjuiste voorstelling van zaken volgt en dat alles wat hij schrijft algemeen aanvaard wordt en dat is gelukkig niet zo. Dit zou ik nog niet geschreven hebben als in **bijen** 1(10): 307 een pertinente onwaarheid staat. Daar beweert dezelfde schrijver dat para-dichloorbenzeen (in het artikel nog ouderwets onjuist paradichloorbenzol genoemd, vroeger heette het ook dubbele mottenballen) een toegelaten middel zou zijn om de raten te ontsmetten. In de eerste plaats is dit middel als bestrijdingsmiddel wettelijk verboden, het mag dus niet meer verkocht en gebruikt worden (Bestrijdingsmiddelenwet), maar bovendien is het ook nog schadelijk voor de bijen in het jaar nadat het gebruikt is. En laten we het dan nog maar niet hebben over het zwavelen van de raten. Ik dacht dat dat nu al tientallen jaren achterhaald was. Zwavel die je verbrandt geeft zwaveldioxyde (1 gram

zwavel geeft 2 gram SO_2). In de luchtverontreiniging meet je dat in microgrammen per kubieke meter. Eén gram zwavel verbranden brengt 10.000 m^3 lucht boven het smogniveau. Waar zijn we mee bezig, als we deze achterhaalde methoden weer gaan promoten? Er zijn toch wel heel wat zinvoller onderwerpen om 'bij te praten'? Ik vind het jammer dat deze schrijver ongecontroleerd in ons blad kan schrijven. Ik hoop dat u me niet kwalijk neemt dat ik deze brief geschreven heb.

P.S.W.M. Roggekamp, Dordrecht

Even bijpraten 2

Graag wil ik even 'Bijpraten' over het 'Bewaren van raten' in het novembernummer van **bijen**. De imker heeft zijn bakken op elkaar gezet en de kieren tussen deze bakken goed afgeplakt. De onderste bak is afgedekt met een (luchtdoorlatend) reisraam. En de bovenste bak? Vanwege de trek in de schoorsteen zal ook hierop een (luchtdoorlatend) rooster liggen. Op de raten heeft de imker een schaalte met ijsazijn (bevriest bij $16,6^\circ\text{C}$) of mottenballen gezet. Hoe beter de bakken sluiten, hoe beter je met de dampen de wasmot kunt bestrijden. Ze kunnen dan immers tot in het verste hoekje doordringen. Maar dit is in tegenpraak met open bakken om 'trek' te verkrijgen. 'Trek' is een luchtstroom tussen twee openingen. Is de trek naar boven gericht, dan worden de dampen weggeblazen zonder hun werk te hebben verricht. Is de trek naar beneden gericht dan gaan de dampen ook voortijdig verloren. Waardoor ontstaat 'trek'? Door wind en door temperatuursverschillen. Wind valt af omdat de bakken beschut staan opgesteld. Dus blijft over het temperatuursverschil. Is de stapel bakken zo hoog dat hiervan sprake kan zijn? Als er werkelijk trek zou ontstaan, dan is een stapel bijenbakken een goedkope energiebron. Stapels honing- en broedbakken in het landschap zijn minder ontsierend en nog milieuvriendelijker dan windmolens. Laten we dit hardnekkige fabeltje voor eens en voor altijd vergeten! Over milieu gesproken. Afzwavelen geeft als werkzaam gas (SO_2) zwaveldioxyde, dat een van de veroorzakers is van zure regen. Onderschat de hoeveelheid niet. Vijf gram zwavel levert bij verbranding bijna 3,5 liter zuiver zwaveldioxyde. Het verdient aanbeveling in het novembernummer een vijfde punt toe te voegen: De imker moet kritisch zijn! Mijn advies is om de raten te bewaren in een goed gesloten stapel bakken (ook boven en beneden) of bijvoorbeeld een goed sluitende oude koelkast. Leg er enkele korrels paradichloorbenzeen of één mottenbal

in (is hetzelfde, maar goedkoper). Gebruik liever geen ijszajn. Dit is een sterk zuur dat spijkers en draden doet roesten. Bovendien is het gevaarlijk spul. Om met Wim Bosboom te spreken: dit wou ik even kwijt.

J.G.A. Sauren, Veldhoven

Noot van de redactie

De waarschuwing van de heren Roggekamp en Sauren, betreffende de slechte invloed van het verbranden van zwavel op het milieu is zeer verhelderend. Het advies van de heer Sauren, evenals dat van de heer van der Kammen, om voor het ontsmetten van de raten paradichloorbenzeen te gebruiken, moet beslist worden afgeraden. Paradichloorbenzeen lost goed op in was en is daaruit niet te verwijderen door de raten even te luchten; bovendien is het gebruiken van dit middel voor dit doel verboden.

Het antwoord op onze vraag, die gesteld werd aan het Bureau Toelating Bestrijdingsmiddelen in Wageningen, is kort maar krachtig. 'Voor het bestrijden van wasmotten in raten (in de ratenkast of een stapel kastranden) is alleen het gebruiken van een preparaat van Bacillus thuringiensis toegelaten. Andere bestrijdingsmiddelenmiddelen, die dus niet voor dit doel zijn toegelaten, zijn per definitie verboden'.

Schuin

Het gemeenschappelijke maandblad **bijen** draait nu bijna een jaar. Volgens mij hoog tijd voor een evaluatie, eventueel via een beperkte enquête, over inhoud en opmaak. Zelf heb ik toch wel wat bemerkingen, o.a. verslagen van Algemene Vergaderingen en bijvoorbeeld Koninginneteeltdag (25 januari 1992) komen veel te laat in **bijen**. Mosterd na de maaltijd. Sommige artikelen zijn wel leuk geschreven, maar geven de imker maar beperkte praktische informatie. Zie artikel 'Het combiraam' en 'Met blijdschap geven wij kennis' in het juninummer. Twee artikelen achter elkaar over geneeskracht van de honing in de oudheid (interessant) en een over Manukahoning in Nieuw-Zeeland. Nieuw-Zeeland, dat is zo ver van de Nederlandse imker zijn bed! Waarom zoeken we geen bladvulling dichterbij huis?

Opmaak en leesbaarheid

Waarom moet alles schuin, scheef? Titelblad! Zwarte titels met, alweer schuin, **bijen!** Van imker tot imker, ook al scheef. Dan de naargeestige grijze onderdruk bij het verenigingsnieuws. Daar wordt je ook niet vrolijk van. Om dan van de ouderwetse zwarte randjes rond de overlijdensadvertenties nog maar te zwijgen.

Dat is toch uit de tijd! En de opdeling van het verenigingsnieuws in drie kolommen bevordert de leesbaarheid ook niet. Het geeft een versnippering van de diverse artikels. Bovendien zijn de rubrieken van de verschillende imkersverenigingen niet duidelijk te onderscheiden. Waarom niet telkens het verenigingslogo (titel of hoe je het noemen wilt) over de volle paginabreedte? Zie, alweer, grijze snippertjes in de tekst hoeven van mij ook niet. Waarom de bladzijdeaanduiding niet gewoon links en rechts onderaan? Wat de inhoud van de artikelen betreft, vind ik dat het te veel leuke verhaaltjes van rond de stamtafel zijn en te weinig naar de praktijk gerichte artikelen, waar de imker op zit te wachten.

Maar ... smaak verschild, en anderen zullen er wellicht anders over denken.

P.F. van Assche, Terneuzen

Zwermen

Als een volk zich ergens niet in 'thuis' voelt, dan wil het ook wel eens zwermen. Uit het verhaal 'Een bijenvolk zwermt met een pas ingevoerde jonge koningin' (**bijen** 1(10): 293) blijkt dat het volkje het tot drie ramen broed had gebracht, in een periode van minimaal drie weken. Dat betekent dat het volk of nogal klein was of het niet naar de 'zin' had. In ieder geval was naar mijn mening de kast veel te groot voor het volk (20 broedkamerramen). Om een beetje behaaglijk in zo'n kast te zitten heeft zo'n volk minimaal acht ramen broed nodig, liever nog meer. Ten tweede viel mij op dat er voldoende voedsel ter beschikking was. Was er niet teveel voedsel en daardoor ruimtegebrek? Dat leidt ook weer tot zwermen. Ten derde, was het volk een zwerm of daarmee vergelijkbaar? Bekend is dat zwermen graag in lege kasten met oude raten trekken, maar dat het anderzijds wel eens gebeuren wil dat als je een zwerm schept en deze op oude raat zet, ze er ook weer vandoor gaan. Ik denk dat naast de bestaande bouwbehoefte van een volk, hierbij ook allerlei geurstoffen een belangrijke rol spelen, maar ik ben geen wetenschapper. Ik lees echter 20 broedloze broedkamerramen (dat is dus uitgebouwd?). Dat betekent weinig ruimte om te bouwen en het nestcellenpatroon, naar eigen behoefte te regelen.

Rob van Hernen, Hattem

Bezorgd!

U schrijft dat er bij het gebruik van Apitol een grote veiligheidsmarge is ingebouwd op het mogelijk gevaar voor de gezondheid van de consument. U weet natuur-

lijk dat elke fabrikant in zijn produkten (tientallen) een veiligheidsmarge heeft ingebouwd. Als we alleen maar honing zouden eten was dat niet erg, maar alles bij elkaar is dat wel erg: er is geen zuivelprodukt of er zit iets in, brood, thee, koffie, in elk blik zitten kleurstoffen en conserveringsmiddelen. Van deze produkten eten wij elke dag, daar komt dan Apitol nog bij. De vele vogels die in de winter sterven, sterven niet alleen van de koude maar van het opgebruiken van hun vetreserve, waarin alle vergiften zijn opgeslagen. Ook mensen worden vaak ziek als ze gaan vermageren. Ik ben er van overtuigd dat Apitol over enkele jaren weer uit de mode is. Mierezuurplaten vindt ik persoonlijk, en met mij vele bijenhouders, een goed biologisch bestrijdingsmiddel van de varroamijt. Een middel dat nergens in achter blijft. Als het goed gebruikt wordt is de bijensterfte zeer gering en soms nihil. En met Apitol moet men ook erg voorzichtig zijn.

Henri Klomp, Zwartsluis

In de winter ramen maken die niet kromtrekken

Men neme (zoals altijd) PS hardschuim tempex-isolatie 20 mm dik, dit is te koop bij de bouwmaterialenhandel en kost erg weinig, 6 m² voor f 13,- en wordt gebruikt om te isoleren. Zaag hiervan platen in de gewenste afmetingen: broed- of honingraam minus een centimeter van de hoogte alsook van de breedte. Leg eerst een tempexplaat neer, raam erop, dan weer een tempexplaat, raam erop enz. Dus begin en eindig met tempex. Bind het geheel samen met een gewoon 'post' elastiek (dit is een elastiek wat de postbode gebruikt om de post samen te houden) en je kunt er mee gooien en het gaat niet stuk. Ook kromme ramen zijn zo weer goed te krijgen, mits het niet te koud is. Het bevalt mij uitstekend, nooit meer op het laatste moment ramen maken en in de hete auto geen gesmolten ramen meer, succes en geef zelf ook eens wat tips.

M. Bergman

Oproep voor contactgroep voor KI-inseminatoren i.o.

Het afgelopen jaar heb ik de cursus kunstmatige inseminatie bij bijen gevolgd in Barneveld. De praktijk-cursus werd in Hardenberg gegeven. We hadden een leuke groep en er is veel kennis opgedaan. Het komende jaar hoop ik het geleerde samen met enkele

andere imkers in praktijk te brengen. We hebben tot samenwerking besloten om de volgende redenen:

1. het kweken van darren en koninginnen kan met meerdere imkers gebeuren, als dan een teelt mislukt hoeft dit geen ramp te betekenen.
2. het oplossen van problemen en het uitwisselen van ervaringen.
3. Het gezamenlijk inkopen van materiaal en het gebruik van de twee zelfbouw inseminatie-apparaten. Graag zouden we in contact willen komen met andere (aspirant)inseminatoren, voor het uitwisselen van ervaringen. Het moet dan mogelijk zijn om tweemaal per jaar bijvoorbeeld april en oktober een nieuwsbrief samen te stellen met ervaringen en informatie. Als een ieder die informatie heeft dit naar een contactpersoon stuurt, dan kan deze de informatie bundelen en verspreiden. Informatie zie ik ruim, of het nu gaat over het zelf maken van inseminatie apparatuur of over een darren vliegkooi: alles is welkom. Zeker in het begin is het belangrijk dat men weet waar men de spullen kan kopen zoals microscopen, koolzuur, tris, filters enz. Hierbij reken ik zeker op de mensen die in 1991 de cursus gevolgd hebben en dus al wat ervaring hebben. Ook kunnen we dit aanvullen met gegevens uit Duitsland. Om zo'n nieuwsbrief op te zetten wil ik wel als (voorlopige) contactpersoon optreden. De kosten voor twee nieuwsbrieven schat ik op f 2,50 per jaar. Heeft u belangstelling voor zo'n nieuwsbrief neem dan contact met mij op. Jacob Kemfers, Borg Ekenstein 85, 7608 GX Almelo, telefoon 05490-64110.

Jacob Kemfers, Almelo

Mobiele tentoonstelling

De Stichting Provinciale Bibliotheekcentrale voor Zuid-Holland verzorgt in de onderstaande plaatsen de mobiele tentoonstelling 'Een bij hoort erbij'. Deze tentoonstelling staat opgesteld in de bibliotheek van de desbetreffende plaats.

Het rooster voor 1993 ziet er als volgt uit:

februari:	Hazerswouderdorp
maart:	Krimpen a/d Lek
april:	's-Gravendeel
mei:	Brielle
juni:	Reeuwijk
juli-augustus:	Zoeterwouderdorp
september:	Zoetermeer hb
oktober:	's-Gravensande
november:	Ridderkerk Slikkerv.
december:	Hellevoetsluis.

Int. PBC Zuid-Holland, telefoon 010-4279595.